

Nr 104

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om vissa pensionsfrågor, m. m.; given Stockholms slott den 3 april 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF ADOLF

Bertil Löfberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att särskilda avgifter till statens personalpensionsverk i fortsättningen inte skall betalas för statlig personalpensionering som gäller anställda vid vissa icke-statliga institutioner och att befrielse skall medges i vissa fall från skyldighet att erlægga redan debiterade sådana avgifter.

Förslag läggs också fram om vissa ändringar i statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR) med anslutande bestämmelser och om tillämpning av SPR på personal vid slottsstaten, Svenska institutet, nordiska hälsovårdshögskolan, Stratomta inackorderingshem, Borås stadsteater och Sveriges riksidrottsförbund.

I propositionen föreslås dessutom ändrade grunder för gratifikationer samt uppräknig av vissa statliga skadeståndslivräntor.

Förslag läggs vidare fram om pensionsrätt, förbättrade pensionsförmåner eller skadeståndslivräntor för vissa enskilda personer.

Slutligen läggs förslag fram om ändrade bestämmelser om rätt till förmån enligt statens grupplivförsäkring och om överprövning av beslut som rör försäkringen.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 april 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GELJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM.

Statsrådet Löfberg anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *vissa pensionsfrågor, m. m.*, och anför.

I. Borttagande av avgifter till den statliga personalpensioneringen i vissa fall

De statliga myndigheternas kostnader för bl. a. personalpensionsförmåner redovisas för tiden fr. o. m. budgetåret 1969/70 i form av lönekostnadspålägg som beräknas på utbetalda löner. Det förekommer även att lönekostnadspålägg beräknas på statsbidrag till löner åt arbetstagare hos enskilda huvudmän när staten svarar för personalpensioneringen. Lönekostnadspåläggen tas upp som utgift för myndigheterna resp. huvudmännen och krediteras inkomstiteln Pensionsmedel m. m. i riksstaten.

Systemet med lönekostnadspålägg berör inte de statliga affärsverken, som har att bekosta personalpensioneringen med intäkterna från den egna rörelsen, och inte heller flertalet icke-statliga huvudmän som omfattas av den statliga personalpensioneringen.

När det gäller statliga personalpensionsförmåner för kommunalanställda samt arbetstagare hos ett fåtal enskilda huvudmän svarar staten helt för kostnaderna.

Övriga enskilda huvudmän belastas inte med lönekostnadspålägg men betalar särskilda avgifter som bidrag till pensionskostnaderna. Dessa avgifter utgörs av dels i princip obligatoriska s. k. fortlöpande avgifter och dels, för vissa fall, frivilliga s. k. engångsavgifter. De betalas in till statens personalpensionsverk och tillgodoförs sedan nämnda inkomstitel.

De fortlöpande avgifterna tas ut i efterskott för kalenderår eller i vissa fall för budgetår. Vid avvägning av dem har man i princip utgått från att kostnaderna för personalpensionsförmåner och ATP-pensioner skall delas lika mellan staten och huvudmännen. F. n. utgår fortlöpande avgifter i all-

mänhet med 10 % av pensionslönerna. Frågan om dessa avgifters storlek övervägs f. n. av en särskild sakkunnig.¹

Engångsavgifterna erläggs för tillgodoräkning som tjänstår av vissa anställningstider som annars inte eller bara till en viss del skulle kunna beaktas vid bestämmandet av pensionsförmån. Dessa avgifters belopp svarar mot fortlöpande avgifter för tid som är avsedd att tillgodoräknas. Beloppen beräknas i princip med utgångspunkt i förhållandena vid den tidpunkt när de debiteras.

Enligt beslut av 1969 års riksdag (prop. 1969: 79, SU 91, rskr 220) har avgifterna till pensionsverket slopats för skyddsvärnsföreningarna i Göteborg och Stockholm, Bergsskolan i Filipstad och vissa icke-kommunala vårdanstalter för alkoholmissbrukare.

Fråga har nu uppkommit om att avveckla systemet med avgifter för Eugeniahemmet, Centralförbundet för nykterhetsundervisning, Konung Gustaf V:s forskningsinstitut, Sveriges utsädesförening samt skola som avses i privatskolstadgan (1967: 270).

Föredraganden. Statens personalpensionsverk har i skilda sammanhang föreslagit att man i vissa fall skall slopa avgifterna till den statliga personalpensioneringen.

Att finansiera pensionskostnaderna med särskilda avgifter innebär merarbete både för pensionsverket och berörda huvudmän m. fl. Dessutom är dessa avgifter inte ett lämpligt underlag för en riktig redovisning av vad pensionerna kostar. Med hänsyn härtill finner jag i likhet med pensionsverket det önskvärt att avgiftssystemet avvecklas, när pensionskostnaderna kan fördelas mellan staten och huvudmännen på ett annat och enklare sätt.

Staten svarar i sista hand för driften av Eugeniahemmet enligt inkomst- och utgiftsstater som godkänns av Kungl. Maj:t. Statsbidrag ställs alltså till förfogande för driften i den mån vårdavgifter och vissa andra mindre betydande inkomster inte förslår. Det finns enligt min mening förutsättningar att tillämpa en pensionering av icke avgiftspliktig typ för arbetstagare vid ifrågavarande vårdanstalt. Jag förordar en sådan tillämpning. För att redovisa pensionskostnaderna på samma sätt som inom statsförvaltningen bör man införa ett särskilt lönekostnadspålägg. Eftersom Eugeniahemmet har att betala den allmänna arbetsgivaravgiften och avgifterna enligt sociallagstiftningen, bör lönekostnadspålägget utgöra 11,6 % av lönesumman och inte, som annars, 23 % därav. Pålägget bör betalas till statsverket och tillgodoföras inkomstiteln Pensionsmedel m. m.

Vid beräkning av anslag för budgetåret 1970/71 till bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning, Konung Gustaf V:s forskningsinstitut, Sveriges utsädesförening samt skola, som avses i privatskolstadgan, har man

¹ Lönedirektör O. Kalén

redan räknat med att ett belopp som svarar mot 11,6 % av lönerna skall betalas in som lönekostnadspålägg till statsverket. Pålägget är avsett att täcka pensionskostnaderna. Under sådana förhållanden bör dessa huvudmän inte dessutom debiteras avgifter till pensionsverket. De bör alltså utgå ur SPR-pensioneringens avgiftssektor. I detta sammanhang vill jag framhålla att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om anslutning till SPR av sådana anställningar vid utsädesföreningen, som inte är avsedda för ordinarie tjänstemän, och om villkoren därför.

Alla ifrågavarande huvudmän utom privatskolorna debiteras fortlöpande avgifter för kalenderår. Statsbidrag till avgifter för dessa huvudmän anvisas enligt praxis för det budgetår under vilket kalenderåret utlöper. Avgifterna bör därför i dessa fall slopas för tiden fr. o. m. den 1 januari 1970.

Privatskolorna debiteras fortlöpande avgifter budgetårsvis och erhåller statsbidrag till dem i efterhand. Avgifterna bör därför tas bort redan fr. o. m. den 1 juli 1969.

Vissa ändringar i bilagan till SPR behövs för att genomföra förslagen. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra dessa ändringar.

II. Befrielse för skyddsvärnsföreningarna i Göteborg och Stockholm från viss avgiftsskyldighet

Enligt beslut av 1963 års riksdag (prop. 1963: 92, SU 82, rskr 197) blev det möjligt att för tiden fr. o. m. den 1 juli 1963 ansluta arbetstagarna vid föreningarna Skyddsvärnet Göteborg och Skyddsvärnet i Stockholm till SPR-pensioneringen, om huvudmännen betalade föreskrivna pensionsavgifter till statens personalpensionsverk. Anslutningen förutsätter att arbetstagarna har anmälts till och deras anställningsvillkor registrerats hos pensionsverket.

Arbetstagare vid föreningen i Göteborg anslöts till SPR för tiden fr. o. m. den 1 januari 1965. Motsvarande arbetstagare vid föreningen i Stockholm anslöts dit för tiden fr. o. m. den 1 januari 1968.

Föreningen Skyddsvärnet i Stockholm har i skrivelse den 30 augusti 1966 begärt att nödvändiga anslagsmedel anvisas för att möjliggöra anslutning till den statliga pensioneringen av arbetstagare vid föreningen.

Vidare har *föreningen Skyddsvärnet Göteborg* i skrivelse den 7 mars 1966 och den 28 november 1967 hemställt om medel för att bekosta pensionsavgifter som belöper på år 1965 respektive år 1966.

Kriminalvårdsstyrelsen har i yttrande den 19 mars 1968 anhållit om bemyndigande att betala bidrag till de båda föreningarna för avgifter som de skall erlagga enligt SPR.

Vid 1969 års riksdag (prop. 1969: 79, SU 91, rskr 220) beslöt man att befria föreningarna från skyldigheten att erlägga avgifter enligt SPR. Beslutet gäller för tiden fr. o. m. den 1 juli 1968.

Statens personalpensionsverk upplyser i yttrande den 18 december 1969 att föreningarna hade skyldighet att erlägga fortlöpande avgifter enligt SPR för den tid arbetstagarna var underkastade SPR till den 1 juli 1968, då avgiftsfrihet inträdde. Beloppen, som utgör 66 488 kr. för föreningen i Göteborg och 25 112 kr. för föreningen i Stockholm, har inte erlagts. Med hänsyn till vad som upplysts om anledningen härtill har pensionsverket i avvaktan på avgörandet av anslagsfrågorna inte vidtagit särskilda åtgärder för att få dessa belopp inbetalade.

Pensionsverket anför vidare att verket finner de nuvarande arbetstagarnas ställning i pensionshänseende vara oberoende av den nu aktuella frågan om betalning av fortlöpande avgifter. Beträffande denna fråga, som reellt sett utslutande gäller en ekonomisk reglering mellan staten och föreningarna, anser sig pensionsverket inte böra göra något uttalande.

Föredraganden. Föreningen Skyddsvärnet Göteborg och föreningen Skyddsvärnet i Stockholm hade tidigare att genom pensionsavgifter lämna bidrag till täckande av kostnaderna för den statliga pensioneringen. Enligt beslut vid 1969 års riksdag befriades föreningarna från skyldigheten att betala sådana avgifter. Beslutet gäller för tiden fr. o. m. den 1 juli 1968.

Det har upplysts att föreningarna inte har erlagt pensionsavgifter enligt SPR för tiden före sistnämnda dag och att de saknar medel till betalningen. Med hänsyn till de omständigheter som föreligger anser jag mig böra föreslå att föreningarna befrias från skyldigheten att erlägga dessa avgifter.

Kungl. Maj:t bör utverka riksdagens bemyndigande att befria nämnda föreningar i Göteborg och Stockholm från skyldigheten att utge de pensionsavgifter som nu är i fråga.

III. Vissa ändringar i SPR m. m.

A. 11 § 1 mom. SPR

Enligt 11 § 1 mom. tredje stycket SPR har ordinarie tjänsteman med förordnande för bestämd tid rätt till förtidspension i stället för egenlivränta, om hans förordnande utlöper utan att han erhåller nytt förordnande och detta sker av annan anledning än hans egen önskan. Gäller förordnandepensionskungörelsen (1959:288), utgår förordnandepension i stället för förtidspension under motsvarande förutsättning.

Föredraganden. I vissa fall kan det ur statsverkets synpunkt vara av intresse att ordinarie tjänsteman, som är förordnad för bestämd tid, avgår före

den avsedda förordnandeperiodens utgång. Med nuvarande pensionsbestämmelser kan han i sådant fall inte medges rätt till förtidspension enligt 11 § 1 mom. tredje stycket SPR eller till motsvarande förordnandepension. Detta kan vara otillfredsställande, när hans avgång inte medför rätt till annan statlig pension och avgången sker av anledning som är av intresse för det allmänna.

Jag förordar därför att sådan ordinarie tjänsteman med förordnande för bestämd tid, som entledigas före den avsedda förordnandeperiodens utgång, skall kunna medges rätt till förtidspension eller motsvarande förordnandepension i stället för egenlivränta, om hans avgång är i det allmännas intresse. Kungl. Maj:t bör pröva frågor om förtids- eller förordnandepension i här avsedda fall.

Viss ändring i SPR behövs för att genomföra förslaget. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra denna ändring. De nya grunderna bör gälla fr. o. m. den 1 januari 1970.

B. SPR och anslutande föreskrifter

Pensionsförmån enligt SPR påverkas när den sammanträffar med pension enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

I prop. 1970: 66 anmäls fråga om vidgad förtidspensionering m. m. I anslutning därtill läggs förslag fram om vissa ändringar i lagen om allmän försäkring.

Föredraganden. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att anpassa SPR och anslutande föreskrifter efter de föreslagna ändringarna i lagen om allmän försäkring.

IV. Pensionering av personal vid vissa institutioner m. m.

A. Slottsstaten

Under anslagen De kungl. slotten: Administration och De kungl. slotten: Uppvärmning avlönas f. n. omkring 70 lönegradsplacerade arbetstagare. Härtill kommer bl. a. viss kollektivavtalsavlönad personal. Från det förstnämnda anslaget bekostas också pensioner till omkring 60 förmånstagare.

Pensionsförmånerna fastställs enligt riksmarskalksämbetets bemyndigande av vederbörande ståthållarämbete med tillämpning i princip av grunderna i SPR. Vid handläggningen av dessa ärenden inhämtas regelmässigt yttrande av statens personalpensionsverk som även betalar ut pensionsförmånerna.

Civilförvaltningens personalförbund har hemställt att åtgärder vidtas för reguljär tillämpning av de statliga personalpensionsbestämmelserna på den personal som här är i fråga.

Statens personalpensionsverk tillstyrker i promemoria den 26 november 1969 i princip bifall till förbundets hemställan. Enligt promemorian är det ur skilda synpunkter en fördel om pensionsverkets nuvarande medverkan med råd vid pensionsbeviljandet ersätts med den annars gängse proceduren, som innebär att pensionsverket även utåt framträder som ansvarigt för beslutet.

Föredraganden. I överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet har förutsatt i sitt förslag i prop. 1970: 1 (bil. 3 s. 3 och 4) om anslag till de kungl. slotten för budgetåret 1970/71 anser jag att pensionsförhållandena för arbetstagare som avlönas under anslagen bör för tiden fr. o. m. den 1 juli 1970 regleras enligt statliga personalpensionsbestämmelser. Jag förordar alltså att SPR får tillämpas på dessa arbetstagare. Enligt vad jag inhämtat har riksmarskalksämberet inte någon erinran häremot.

Lönekostnadspålägg har beräknats för avsedda arbetstagare. Under sådana förhållanden finns det inte anledning att särskilda avgifter betalas till pensionsverket.

Viss ändring i bilagan till SPR behövs för att genomföra förslaget. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra denna ändring.

B. Svenska institutet

I prop. 1970: 45 föreslås ombildning av den nuvarande ideella föreningen Svenska institutet till en statlig stiftelse. Den nuvarande finansieringsmetoden med statliga och privata medel upphör, och det ekonomiska ansvaret övertas sålunda helt av staten. Institutet föreslås även i fortsättningen få samma uppgifter som det nu har, dvs. främst produktion av material och tjänster för den grundläggande utlandsinformationen.

Personal som har administrativa uppgifter hos den ideella föreningen Svenska institutet är inordnad i SPR-pensioneringen. Härvid gäller att huvudmannen har att betala avgifter till statens personalpensionsverk.

I propositionen förutsätts att den fast anställda personalen hos institutet skall omfattas av statlig personalpensionering, om huvudmannen svarar för hela kostnaden för pensioneringen. Statsbidrag har beräknats också för detta ändamål.

Föredraganden. Jag föreslår att SPR får tillämpas på personal hos stiftelsen Svenska institutet. Nuvarande begränsning till administrationspersonal bör inte längre gälla.

Anslutningen av anställningar till SPR bör i princip ske på villkor att de anmäls till och registreras hos statens personalpensionsverk.

Några särskilda avgifter till pensionsverket bör inte utgå. I stället bör som lönekostnadspålägg beräknas ett belopp som svarar mot 11,6 % av lönesumman. Jag förutsätter härvid att fortlöpande avgifter för innevarande budgetår bekostas av anslagsmedel som redan har anvisats.

Viss ändring i bilagan till SPR behövs för att genomföra förslaget. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra denna ändring.

C. Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg tillkom år 1962 enligt avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Högskolan är en för de nordiska länderna gemensam institution med huvudsaklig uppgift att anordna vidareutbildning inom allmän hälso- och sjukvård för läkare, ingenjörer och annan personal.

Verksamheten vid högskolan bekostas under löpande verksamhetsår förskottsvis av Sverige. Efter verksamhetsårets utgång betalar övriga länder sina andelar av kostnaderna. Dessa fördelas på länderna proportionellt i förhållande till antalet utnyttjade kursmånader.

Ledningen av högskolan utövas av en styrelse som består av en ledamot och en suppleant från varje deltagande land.

Högskolan förestås av en tjänsteman med professors ställning. All personal tillsätts av styrelsen på högst sex år med möjlighet till förordnande för ytterligare en period i sänder. De fast anställda, f. n. fem personer, åtnjuter arvode som har avvägts efter månadslön enligt lönegrad på statens löneplan U eller A. Deras löneförhållanden regleras i stort sett på samma sätt som gäller vid anställning hos svenska staten. Anställningarna är inte förenade med statlig personalpensionsrätt.

Nordiska hälsovårdshögskolan har i skrivelse den 14 januari 1970 hemställt om pensionsrätt enligt SPR för arbetstagarna vid högskolan för tiden fr. o. m. den 1 juli 1970 och om tillgodoräkning i pensionshänseende av tid för anställning vid högskolan före sistnämnda dag.

Föredraganden. Jag föreslår att SPR får tillämpas på personalen vid nordiska hälsovårdshögskolan.

Anslutningen av anställningar till SPR bör i princip ske på villkor att de anmäls till och registreras hos statens personalpensionsverk.

Lönekostnadspålägg, som avses för personalpensionskostnader, har beräknats för hälsovårdshögskolan enligt samma grunder som för statsmyndigheterna. Under sådana förhållanden bör avgifter till pensionsverket inte utgå.

Anslutningen till SPR bör gälla för tiden fr. o. m. den 1 juli 1969, eftersom lönekostnadspålägg har beräknats för budgetåret 1969/70. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om tillgodoräkning i pensionshänseende av tid för anställning vid högskolan före den 1 juli 1969 och om villkoren härför.

Vissa ändringar i SPR behövs för att genomföra vad jag nu har förordat. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra dessa ändringar.

D. Stratomtå inackorderingshem

Stratomta inackorderingshem i Linghem, som började sin verksamhet den 1 november 1967, är ett inackorderingshem för manliga alkoholmissbrukare, företrädesvis från Östergötlands län. Hemmet har 15 vårdplatser.

Huvudman för inackorderingshemmet är en stiftelse under tillsyn av socialstyrelsen. Hemmets styrelse består av fem ledamöter som alla representerar det allmänna. Detsamma gäller de revisorer som har att granska styrelsens förvaltning och hemmets räkenskaper.

Statsbidrag står till förfogande för inackorderingshemmets verksamhet enligt kungörelsen (1955: 426) om statsbidrag till driftkostnader vid vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (omtryckt 1963: 381). Sådant bidrag utgår med belopp som svarar mot högst 75 % av styrkta nettokostnader för hemmets drift. I övrigt täcks utgifterna för verksamheten med kommunala bidrag.

Vid inackorderingshemmet finns nu sex fast anställda arbetstagare med lön som svarar mot månadslön enligt statlig lönegrad. Förmånerna i övrigt regleras enligt grunderna i gällande avtal om anställnings- och arbetsvillkor för tjänstemän vid vissa erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Avtalet överensstämmer i princip med Allmänt avlöningsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän (AST).

Arbetstagarna har inte pensionsrätt. Två av dem var underkastade SPR i tidigare anställning hos enskild vårdanstalt för alkoholmissbrukare men förlorade pensionskyddet vid övergång till nuvarande anställning.

Stiftelsen Stratomtå inackorderingshem erinrar i skrivelse den 6 november 1968 om att pensionering har ordnats för personal vid sådant inackorderingshem för alkoholmissbrukare vars huvudman är kommun. Stiftelsen, som finner en lösning av pensionsfrågan vara av betydelse för att kunna rekrytera och behålla personalen, hemställer att arbetstagare vid sådant inackorderingshem för alkoholmissbrukare, vars huvudman inte är kommun, i pensionshänseende jämföras med arbetstagare vid statsunderstödd enskild vårdanstalt för alkoholmissbrukare.

I ärendet har yttrande avgivits av socialstyrelsen den 3 december 1968 och av statens personalpensionsverk den 10 februari 1970.

Socialstyrelsen tillstyrker stiftelsens hemställan.

Statens personalpensionsverk framhåller att en utvidgning av området för SPR-pensioneringen genomfördes för tiden fr. o. m. den 1 juli 1963 vad beträffar icke-kommunala enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare i och med att även andra arbetstagare än föreståndare, husmoder och sjuksköterska inordnades under SPR. Enligt pensionsverkets mening kan det med hänsyn härtill anses motiverat att utvidga SPR-området till att avse också personal vid den till anstaltsvården anslutna halvöppna vårderna av alkoholmissbrukare vid inackorderingshem, när denna verksamhet handhas av icke-kommunal huvudman och de allmänna förutsättningarna för

SPR-anslutning i huvudsak är uppfyllda. Detta finner pensionsverket vara fallet beträffande Stratomtå inackorderingshem.

Vid en eventuell anslutning av den här avsedda personalen till SPR bör dock bara arbetstagare med lön enligt statlig eller kommunal lönegrad komma i fråga. I övrigt bör pensionsrätten regleras på samma sätt som för arbetstagare vid erkända eller statsunderstödda enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare och gälla för tiden fr. o. m. den 1 juli 1970.

Föredraganden. I likhet med personalpensionsverket anser jag att skäl talar för att arbetstagare vid Stratomtå inackorderingshem får inordnas i SPR-pensioneringen. Jag har härvid särskilt beaktat att staten och berörda kommuner bl. a. genom sammansättningen av styrelsen har ett avgörande inflytande över verksamhetens utformning. Anslutningen bör lämpligen gälla för tiden fr. o. m. den 1 juli 1970. Jag förordar alltså att SPR får tillämpas på ifrågakvarande arbetstagare från angivna tidpunkt.

En förutsättning för anslutning till SPR bör vara att arbetstagaren har lön som svarar mot statlig lönegrad och att anställningsvillkoren i övrigt är utformade i principiell anslutning till grunderna i AST. I övrigt bör regleringen utformas efter mönster från vad som gäller för personal vid erkända eller statsunderstödda enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Särbestämmelserna 3 b och 3 d i 17 § SPR bör alltså tillämpas.

Systemet med särskilda pensionsavgifter till statens personalpensionsverk bör inte gälla. I stället bör som lönekostnadspålägg beräknas ett belopp som svarar mot 11,6 % av lönesumman. Detta belopp bör fördelas mellan staten och andra bidragsgivare enligt normer som gäller för övriga kostnader för hemmets drift.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om tillgodoräkning av tid för anställning vid hemmet före den avsedda anslutningstidpunkten och om villkoren härför. Det bör vidare ankomma på Kungl. Maj:t att pröva fråga om pensionsförmån åt sådan arbetstagare vid hemmet som står kvar i tjänst efter den 30 juni 1970 men på grund av gällande åldersvillkor inte blir underkastad SPR.

Vissa ändringar i SPR behövs för att genomföra förslaget. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra denna ändring.

E. Borås stadsteater

Borås stadsteater tillkom år 1964 genom ombildning av en kommununderstödd privat teater. Den är landets enda kommunala stadsteater. Huvudman är stadens kulturnämnd.

Statsbidrag utgår från anslaget till bidrag till stadsteatrar och därmed likställda teatrar enligt samma grunder som för de övriga teatrar som får bidrag ur detta anslag. Bidraget utgår med belopp som svarar mot 55 % av de totala kostnaderna för löner, arbetsgivaravgifter enligt lagen om all-

män försäkring samt avgifter för yrkesskade- och grupplivförsäkring. För budgetåret 1969/70 har bidrag med 499 710 kr. utgått till verksamheten vid teatern.

Teaterns fast anställda personal uppgår f. n. till 29 personer, av vilka 26 är heltidsanställda. Dessutom finns ett antal timanställda.

Löneförmånerna för teaterns personal regleras i princip enligt grunderna i det avtal mellan Teatrarnas riksförbund och Svenska teaterförbundet som gäller de andra stadsteatrarna. Personalen kan med hänsyn till anställningsförhållandena inte bli underkastad det pensionsreglemente som gäller Borås stads arbetstagare i allmänhet. Någon pensionering i annan form har inte ordnats.

Borås stads lönenämnd har i skrivelse den 17 juni 1968 begärt att tjänstemän och skådespelare vid Borås stadsteater ansluts till den statliga personalpensioneringen.

Statens personalpensionsverk, som avgivit yttrande i ärendet den 19 september 1968, erinrar om den omläggning av den statliga pensioneringen som har skett enligt beslut av 1963 års riksdag (prop. 1963: 92, SU 82, rskr 197). Omläggningen innebär för de kommunalt anställda att staten i fortsättningen bara skall åta sig pensionering av personal med statligt reglerade lönevillkor. Borås stadsteater har dock i fråga om andra kostnader än för pensionering likställts med de övriga, formellt sett icke-kommunala stadsteatrarna. Med hänsyn härtill finner pensionsverket det naturligt att statligt stöd lämnas till pensionering av de anställda vid Borås stadsteater enligt samma grunder som gäller för de övriga stadsteatrarna.

Föredraganden. Verksamheten vid Borås stadsteater finansieras med väsentligen samma fördelning mellan stat och kommun som verksamheten vid andra stadsteatrar. Med hänsyn härtill finner jag det naturligt att man vid bedömning av förevarande fråga ser bort från teaterns formella ställning som kommunal institution. Teaterns personal bör få sin pensionsfråga löst på samma sätt som personalen vid de övriga stadsteatrarna. Härigenom tillgodoses också önskemålet om ett enhetligt pensionssystem som förbättrar teaterns möjligheter att vid anställande av skådespelare m. fl. hävda sig i konkurrensen med andra teatrar.

Jag förordar att personalen vid Borås stadsteater ansluts till den statliga avgiftspensioneringen på samma villkor som gäller för personalen vid de övriga statsunderstödda stadsteatrarna. Anslutningen bör gälla för tiden fr. o.m. den 1 juli 1970. Reglementets tillämpning på korttidsanställd personal bör tills vidare vara beroende av Kungl. Maj:ts prövning.

Viss ändring i bilagan till SPR behövs för att genomföra förslaget. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra denna ändring.

F. Riksinternatskolorna

I prop. 1970: 53 föreslås att man inrättar riksinternatskolor för att underlätta skolgången för dels utlandssvenska elever och dels elever som har styrkt behov av miljöbyte eller är från glesbygd.

Det är avsett att statsbidrag till skolverksamheten vid riksinternatskola skall utgå enligt samma grunder som till kommunala gymnasieskolor och att skolledare, biträdande skolledare och lärare vid sådan skola skall få pensionsrätt enligt SPR.

Föredraganden. SPR är tillämpligt på skolledar- och lärarpersonal vid privatskolor som avses i privatskolstadgan. Denna stadga kommer i tillämpliga delar att gälla för riksinternatskolor. Vid sådant förhållande kommer SPR också att tillämpas på skolledare, biträdande skolledare och lärare vid sistnämnda skolor.

Denna tillämpning av de statliga pensionsbestämmelserna var inte förutsedd när 1951 års riksdag meddelade beslut (prop. 1951: 112, SU 129, rskr 220) om anslutning av privatskolor till den statliga pensioneringen.

Vad sålunda förekommit har jag ansett böra bringas till riksdagens kännedom.

G. Sveriges Riksidrottsförbund

Sveriges Riksidrottsförbund, som bildades år 1903, har enligt sina stadgar till ändamål att genom tävlings- och rekreationsidrott verka för att höja svenska folkets kroppsliga och andliga kraft samt bereda särskilt de unga en värdefull fritidssysselsättning. I detta syfte samverkar förbundet med andra ideella organisationer och samhällseliga institutioner.

Riksidrottsförbundet är samarbetsorgan för 51 specialidrottsförbund och 23 distriktsförbund. Grundstommen i riksidrottsförbundet är de omkring 13 200 idrottsföreningar som är anslutna till förbundet genom de specialförbund de tillhör.

Riksidrottsförbundets högsta beslutande organ är riksidrottsmötet och extra riksidrottsmöte. Dessa båda möten består av ombud för special- och distriktsförbunden. Riksidrottsstyrelsen är riksidrottsförbundets beslutande organ när riksidrottsmöte inte är samlat. Styrelsen har till uppgift bl. a. att verka för idrotts- och friluftslivets sunda utveckling i enlighet med förbundets allmänna målsättning, att verkställa riksidrottsmötes beslut och att handha och ansvara för förbundets medel.

Riksidrottsförbundets verksamhet finansieras till övervägande delen med statsbidrag. Övriga inkomster är främst årsavgifter till riksidrottsstyrelsen samt avkastningen från vissa fondmedel.

I prop. 1970: 79 föreslås att det centrala idrottsstödet förs samman till två reservationsanslag, det ena för organisationsstöd m. m. och det andra för anläggningsstöd m. m. Avsikten är att anförtro åt riksidrottsstyrelsen att un-

der Kungl. Maj:t handha de förvaltningsuppgifter som hänför sig till organisationsstödet. I dessa uppgifter ingår främst att till Kungl. Maj:t redovisa medelsbehoven för kommande budgetår och att fördela de statliga anslagsmedlen i den mån inte Kungl. Maj:t beslutar om fördelningen. Liksom nu är fallet skall styrelsen i fortsättningen handha kontrollen och tillsynen över användningen av dessa medel. Kungl. Maj:t skall utse två ombud och två suppleanter i styrelsen samt tillsätta två av förbundets revisorer.

Riksidrottsförbundet har ett centralt kansli under ledning av en verkställande direktör. För handläggning av särskilda ärendegrupper har förbundet tillsatt en idrottspoliklinikkommitté, vars ordförande Kungl. Maj:t förordnar, en idrottsplatskommitté och ytterligare några organ. Förbundets idrottsinstitut vid Bosön förvaltas av en särskild stiftelse vars styrelse utses av Kungl. Maj:t och riksidrottsstyrelsen.

Den fast anställda personalen inom riksidrottsförbundets centrala organisation utgörs av omkring femtio arbetstagare, varav drygt tio vid idrottsinstitutet vid Bosön. Flertalet anställningar är av sådant slag som allmänt förekommer inom administrativa statliga organ. Anställnings- och löneförhållandena för den fast anställda personalen regleras i stort sett på samma sätt som för statsanställda tjänstemän. Man tillämpar grunderna i allmänt avlöningsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän (AST) och i allmänt tjänsteförteckningsavtal (ATF). Något kollektivavtal om denna tillämpning har dock inte träffats. En månads uppsägningstid gäller för flertalet arbetstagare. Verkställande direktören är tillsatt med förordnande för bestämd tid.

Genom beslut den 15 juni 1948 har riksidrottsförbundet gjort en pensionsutfästelse som innebär rätt till samma pensionsförmåner som tillkommer statstjänstemän i motsvarande lönegrader. Enligt förbundet får utfästelsen anses gälla alla fast anställda arbetstagare vid centralkansliet. För vissa av dem har förbundet dessutom ordnat ett grundpensionsskydd genom pensionsförsäkring hos Svenska Personal-Pensionskassan (SPP). För att kunna fullgöra pensionsförpliktelserna på grund av utfästelsen måste förbundet använda statliga medel i viss omfattning. F. n. utger förbundet ett tiotal pensioner.

Riksidrottsförbundet har ett trettiotal idrottskonsulenter för den ledarutbildning och ungdomsverksamhet som distriktsförbunden bedriver. Konsulenternas arbete leds centralt av en rikskonsulent vid riksidrottsförbundets kansli. Enligt avtal mellan riksidrottsförbundet och handelstjänstemannaförbundet tillämpas AST på dessa idrottskonsulenter. De anställs för en tid av fyra år men kan få anställningstiden förlängd till sammanlagt högst åtta år. I övrigt synes anställnings- och avlöningsförhållandena vara reglerade väsentligen på samma sätt som för kanslipersonalen. Pensionsskydd har ordnats genom pensionsförsäkring i SPP.

Riksidrottsförbundet har i skrivelse den 8 november 1966 hemställt att

staten övertar pensionsansvaret för förbundets fast anställda personal och idrottskonsulenter. Förbundet har vidare önskat att staten övertar ansvaret även för de pensioner som förbundet utger till vissa förutvarande arbetstagare och efterlevande till sådana arbetstagare.

Statens personalpensionsverk anför i yttrande den 10 februari 1967 att de allmänna förutsättningar, som 1959 års SPA-utredning har angivit för statligt stöd till pensionering av icke-statsanställda i form av anslutning till SPR, är väsentligen uppfyllda beträffande den "fast anställda" personalen vid riksidsrottsförbundet. En anslutning av nämnda personal torde innebära ett ökat ekonomiskt åtagande från statens sida gentemot huvudsakligen andra arbetstagare än dem som är knutna till förbundets kansli. De pensionsutfästelser av SPR-typ som förbundet redan har lämnat synes i händelse av en anslutning inte leda till någon ekonomisk belastning för staten. I en situation, där det skulle gälla att välja mellan en personalpensionering enligt SPR-typ genom anslutning till pensionsverket och en separat personalpensionering enligt utfästelser av väsentligen samma innebörd i sak, skulle pensionsverket med hänsyn till administrativa förhållanden obetingat förorda alternativet med SPR-anslutning.

Beträffande idrottskonsulenterna anser pensionsverket, främst med hänsyn till anställningarnas kortvarighet och arbetsuppgifternas art, att de förutsättningar för statligt stöd i form av SPR-anslutning som har angivits i det föregående inte är uppfyllda i tillräcklig grad. Även ur de anställdas synpunkt synes det för övrigt vara lämpligare med en lösning av pensionsfrågan efter de grunder som gäller nu.

Föredraganden. Sveriges riksidsrottsförbund bedriver en verksamhet som genom olika åtgärder av statsmakterna har utmärkts som en angelägenhet för staten. De statsmedel som ställs till förfogande utgör det övervägande stödet till verksamheten. Med beaktande härav finner jag i likhet med statens personalpensionsverk att förutsättningar för statligt pensionskydd föreligger såvitt avser riksidsrottsförbundets kansli, idrottspoliklinikkommitté, idrottsplatskommitté och idrottsinstitut vid Bosön.

Pensionering bör ordnas genom anslutning av anställningarna till SPR, vilket är att föredra framför en pensionering med liknande förmånssystem som grundas på antingen utfästelse eller försäkring hos privat försäkringsinrättning. Jag förordar alltså att SPR får tillämpas på dessa anställningar. Av skäl som pensionsverket har anfört undantar jag härvid idrottskonsulenterna, för vilka frågan om ett inordnande under SPR måste övervägas ytterligare.

Anslutningen av här avsedda anställningar till SPR bör gälla för tiden fr. o. m. den 1 juli 1970 och i princip ske på villkor att anställningarna anmäls till och registreras hos pensionsverket. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om tillgodoräkning av tid för anställning hos förbundet före nämnda dag och om villkoren härför.

Några särskilda avgifter till statens personalpensionsverk bör inte utgå. I stället bör som lönekostnadspålägg beräknas ett belopp som svarar mot 11,6 % av lönesumman.

Staten bör i princip inte medverka till att andra arbetstagare hos förbundets centrala organ än idrottskonsulenterna får pensionsvillkor enligt icke-statliga grunder efter förbundets anslutning till den statliga personalpensioneringen. Det kan dock finnas skäl att under särskilda förutsättningar medge undantag för arbetstagare som nu omfattas av sådana grunder.

Vissa ändringar i SPR behövs för att genomföra vad jag nu har förordat. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra dessa ändringar.

V. Pensionsrätt för hushållsläraren Maggie Lindqvist, m. m.

1968 års riksdag har meddelat beslut (prop. 1968: 129, L²U 71, SU 179 och 201, rskr 366 och 378) om en revidering av grundskolans läroplan. Revideringen innebär bl. a. att inlagen av direkt yrkesinriktad undervisning försvinner och att undervisningen i hemkunskap flyttas från årskurs 7 till årskurserna 8 och 9. Man avser att genomföra den reviderade läroplanen successivt under de närmaste tre läsåren. Som en följd av undervisningens ändrade organisation kommer behovet av lärare i yrkesinriktade ämnen på högstadiet att minska kraftigt eller falla bort. Vidare kommer det att finnas ett minskat behov av hushållslärartjänster under en övergångsperiod.

E. o. hushållsläraren vid grundskolan i Harmångers kommun Maggie Lindqvist, som är född den 29 mars 1906, tjänstgjorde som hushållslärare i olika skoldistrikt under omkring sju år på 1930-talet. Fr. o. m. vårterminen 1957 har hon tjänstgjort fortlöpande som hushållslärare inom det obligatoriska skolväsendet. Hon fick e. o. anställning och därmed också pensionsrätt den 1 juli 1959.

Lindqvist kommer att förlora sin anställning den 1 juli 1970 som en följd av den reviderade läroplanens tillämpning. Då återstår för henne ett år till pensioneringsperiodens nedre gräns som hon uppnår den 30 juni 1971. Eftersom hon inte kan tillgodoräkna tjugo tjänstår, kan hon inte få förtidspension enligt SPR utan endast egenlivränta för tiden fr. o. m. den 1 april 1971, då hon har fyllt 65 år.

I skrivelse den 4 februari 1970 har Lindqvist anhållit om pension.

Föredraganden. Lindqvist har tjänstgjort inom det obligatoriska skolväsendet under sammanlagt nästan 20 år. Hennes nuvarande anställning upphör på grund av omständigheter som hon inte råder över. Det har upplysts att hon inte kan erbjudas likvärdigt arbete på bostadsorten eller i dess närhet. Hon förlorar alltså sin rätt till pension enligt SPR, när bara ett år återstår till pensioneringsperiodens nedre gräns.

Med hänsyn till omständigheterna finner jag det skäligt att Lindqvist får pension i särskild ordning i stället för livränta. Pensionens bruttobelopp enligt 1970 års pensionslönenivå bör efter minskning med 2 % fastställas till 889 kr. i månaden. Jag räknar härvid med en tjänstetidsfaktor av 0,4667. Sedan hon har fyllt 67 år, bör sedvanlig åldersförhöjning tillkomma. Pensionen bör få betalas ut för tiden fr. o. m. dagen efter avgången och utgå från inkomstiteln Pensionsmedel m. m.

Även andra lärare än Lindqvist kan komma att bli övertaliga till följd av organisatoriska åtgärder inom skolväsendet. Kungl. Maj:t bör i sådana fall få meddela beslut om särskilda förmåner.

VI. Förbättrade pensionsförmåner för vissa personer

A. Vissa förutvarande arbetstagare hos statens järnvägar

Ett tjugotal förutvarande arbetstagare hos statens järnvägar, som uppbär pension enligt pensionsreglemente, som gällde före SPR:s ikraftträdande, har på grund av yrkesskada gått miste om befordran som de annars skulle ha fått. Den livränta de har tillförsäkrats till följd av skadan har minskats eftersom de har samtidigt med livräntan uppburit förmån på grund av anställning hos statens järnvägar. När de erhöll lön under sin aktiva tid, fick de av livräntan uppbära ett belopp som var avvägt med hänsyn till den lön de hade förlorat genom att inte ha befordrats. Sedan de har avgått ur tjänst, är deras livränta däremot inte beräknad på sådant sätt att den i motsvarande mån kompenserar dem för lägre pension på grund av utebliven befordran.

Om nämnda pensionstagare hade varit kvar i tjänst efter den 30 juni 1959 och alltså nu haft rätt till pension enligt SPR, skulle enligt 4 § statens pensionslöneförordning (1959: 286) (ändrad senast 1967: 483) pensionen ha beräknats som om de hade befordrats.

En av dessa arbetstagare, Carl Gustavsson, som vid avgången innehade tjänst som förste trafikbiträde men skulle ha befordrats till kontorist om han inte hade drabbats av yrkesskadan, har i skrivelse den 16 januari 1968 anhållit att få sin pension bestämd med tillämpning av det pensionsunderlag som gällde för kontoristtjänst när han avgick.

I ärendet har yttrande avgivits av *statens personalpensionsverk* den 26 november 1968 och av *statens järnvägars centralförvaltning* den 14 januari 1969.

Pensionsverket belyser frågan om pensionsförbättring för Gustavsson närmast ur förhandlingssynpunkt, medan statens järnvägar avstyrker bifall till hans ansökan och därvid bl. a. åberopar svårigheterna att överblicka vilka konsekvenser ett bifall skulle kunna medföra i liknande fall.

Statstjänarkartellen har i skrivelse den 24 mars 1970 hemställt att alla

ifrågavarande arbetstagare får i pensionshänseende behandlas som om de hade befordrats på sedvanligt sätt.

Föredraganden. Enligt avtal mellan dåvarande civildepartementet och de statsanställdas huvudorganisationer har statspensionärer, som är underkastade SPR och som har gått miste om befordran på grund av yrkesskada i anställning med statlig pensionsrätt, principiell rätt till pensionsförmåner som om de hade befordrats. Någon motsvarande rätt finns inte när pension utgår enligt äldre pensionsreglemente.

Jag finner skäl tala för att nämnda förutvarande arbetstagare hos statens järnvägar får åtnjuta pension som är bestämd med visst beaktande av den pension de skulle ha fått om de hade erhållit avsedd befordran. Jag förordar därför att bemyndigande inhämtas för Kungl. Maj:t att besluta härom. Bemyndigandet bör gälla också efterlevande till sådana förutvarande arbetstagare.

Jag räknar med att det finns bara ett fåtal liknande fall inom andra områden av den statliga förvaltningen. Kungl. Maj:t bör få meddela beslut av samma innebörd i dessa fall.

B. Kaptenerna Björn Atterberg och Torsten Gebring

Enligt statens pensionslöneförordning bestäms pensionsförmån för arbetstagare vid krigsmakten, som har fullgjort flygtjänstgöring vid flygvapnet, på vissa villkor med beaktande av en pensionslön som utgörs av månadslönen för den lönegrad vars nummer med två enheter överstiger den som annars gäller för anställningen. Villkoren är att flygtillägg har utgått under flygtjänstgöringen och att arbetstagaren antingen har fullgjort flygtjänstgöring minst tio år eller på grund av skada till följd av olycksfall vid flygning eller sjukdom, som flygtjänstgöringen väsentligen bidragit till, har blivit oförmögen till eller avstängts från flygtjänstgöring. Liknande regler gäller vid familjepensionsförmån i motsvarande fall.

Någon motsvarande rätt till höjd pensionslön finns inte för tjänsteman som har fullgjort flygtjänstgöring vid helikopterförband vid armén eller marinen och därvid uppburit helikoptertillägg. Omkommer sådan tjänsteman genom olycksfall vid flygning i tjänsten, kan dock Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1960: 151, SU 143, rskr 323) besluta om höjning av familjepensionen med hänsyn till den fullgjorda flygtjänstgöringen.

Det är nu fråga om rätt för kaptenen i flottans reserv Björn Atterberg och kaptenen vid flottan Torsten Gebring att få höjd pension med hänsyn till långvarig flygtjänstgöring vid helikopterförband vid marinen.

Frånsett ett kortare avbrott har Atterberg fortlöpande fullgjort flygtjänstgöring vid helikopterförband vid marinen fr. o. m. den 1 september 1955 till sin avgång den 30 september 1967. Gebring har fullgjort flygtjänstgöring

vid sådant förband fr. o. m. den 13 april 1955 och kommer enligt uppgift att fortsätta härmed till sin avgång, som beräknas ske den 30 september 1970. Både Atterberg och Gebring har tidigare fullgjort viss flygtjänstgöring vid flygvapnet och har en sammanlagd tid av omkring 15 respektive 17 år i flygtjänst.

Svenska officersförbundet har i skrivelse den 8 april 1969 aktualiserat frågan om pensionsförbättring för Atterberg och Gebring. Som skäl för den avsedda förbättringen anger förbundet bl. a. att flygtjänstgöringen för en mycket stor del av arméns och marinens flygande personal har kommit att bli det väsentliga i anställningen på samma sätt som för personalen vid flygvapnet. Helikoptertillägget har härigenom blivit en fast löneförmån som familjens ekonomi baseras på. Detta gäller bl. a. Atterberg och Gebring.

I ärendet har yttrande avgivits av *försvarets civilförvaltning* den 13 juni 1969 och av *statens personalpensionsverk* den 1 oktober 1969. Civilförvaltningen tillstyrker bifall till officersförbundets hemställan, medan pensionsverket närmast belyser förevarande fråga ur förhandlingssynpunkt.

Föredraganden. Som nämnts har Kungl. Maj:t bemyndigande att pröva frågan om höjning av pension till efterlevande efter tjänsteman, som omkommer vid flygolycka under fullgörande av flygtjänstgöring vid helikopterförband vid armén eller marinen. Beslut om sådan höjning har meddelats i ett fall, varvid höjningen avvägts med motsvarande tillämpning av den bestämmelse i bilagan till pensionslöneförordningen som gäller arbetstagare som har fullgjort flygtjänstgöring vid flygvapnet. Jag anser det skäligt att motsvarande pensionshöjning skall tillkomma Atterberg och Gebring som båda har fullgjort långvarig flygtjänstgöring väsentligen vid helikopterförband.

Under hänvisning till vad jag sålunda har anfört förordar jag att Atterberg och Gebring får sin pensionslön bestämd efter månadslönen för den lönegrad vars nummer med två enheter överstiger den som annars gäller för anställningen. Jag förutsätter härvid att Gebring fortsätter sin flygtjänstgöring tills hans anställning upphör. Kungl. Maj:t bör få meddela beslut av samma innebörd i de likartade fall som kan bli aktuella.

C. F. d. föreståndaren Elsa Branner

Elsa Branner, som är född den 23 februari 1908, innehade fast heltidsanställning som föreståndare för operans personalbuffé under tiden den 1 maj 1934—den 30 juni 1957. Under de tre sista åren var hon anställd genom kontrakt och hade då pensionsrätt enligt SPA-reglementet (1949: 726). Hennes anställning upphörde därför att operan förvandlade driften av buffén till en verksamhet på entreprenad. Hon erbjöds entreprenaden men ansåg att hon inte kunde åta sig den.

Vid 65 års ålder får Branner rätt till tjänstelivränta enligt SPA-reglementet. Som tjänstår för livräntan får hon tillgodoräkna tiden fr. o. m. den 1 juli 1954 då hon blev underkastad reglementet. Hon kan dessutom tillgodoräkna tiden den 1 januari 1950—den 30 juni 1954, om föreskrivna pensionsavgifter erläggs för denna tid.

Kungl. Teatern AB har i skrivelse den 28 november 1966 begärt att Branners livränta får beräknas med beaktande även av tiden den 1 maj 1934—den 30 juni 1954.

Statens personalpensionsverk framhåller i yttrande den 23 februari 1968 att Branner redan vid tillträdet av sin anställning vid operan borde ha kunnat få kontrakt på anställningen med automatisk delaktighet i de Kungl. teatrarnas pensionsinrättning. I så fall hade hon blivit underkastad 1919 års reglemente för statens pensionsanstalt (1919: 878) i samband med statens övertagande av pensionsinrättningen den 1 januari 1943. Hon hade vidare blivit underkastad SPA-reglementet redan när detta den 1 januari 1950 trädde i stället för 1919 års reglemente. Det synes numera inte möjligt att klarlägga varför kontrakt inte skrevs förrän den 1 juli 1954.

Pensionsverket tillstyrker med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter att Branner får som tjänstår för sin livränta tillgodoräkna anställningstiden före den 1 januari 1950. Eftersom föreskrivna avgifter inte har erlagts, bör dock bara två tredjedelar tillgodoräknas av denna tid. Anslutning till SPA-reglementet var till skillnad från vad som gällde tidigare obligatorisk för fast anställd personal. Pensionsverket anser därför att tiden den 1 januari 1950—den 30 juni 1954 bör få tillgodoräknas helt, utan att avgifter erläggs.

Föredraganden. I likhet med pensionsverket finner jag skäl som talar för att Branner får sin livränta bestämd med beaktande av hela den tid hon varit anställd vid operan. Pensionsverkets förslag till ytterligare tjänstårsberäkning finner jag väl avvägt och förordar därför att hon medges tillgodoräkna tiden den 1 maj 1934—den 31 december 1949 till två tredjedelar och tiden den 1 januari 1950—den 30 juni 1954 helt. Jag förutsätter härvid att avgifter enligt SPA-reglementet inte skall tas ut.

Om riksdagen bifaller det förslag som jag nu har lagt fram, kommer Branners livränta för månad att höjas från 26 till 143 kr., när hon har fyllt 65 år, och från 20 till 110 kr., när hon har fyllt 67. Efter vad jag har inhämtat uppbär hon sådan familjepension enligt SPR som skall samordnas med livräntan. Den föreslagna livräntehöjningen kommer därför att förbättra hennes sammanlagda förmåner först sedan hon har uppnått 67 års ålder.

D. Professorn Astrid Fagraeus-Wallbom

Astrid Fagraeus-Wallbom, som är född den 30 maj 1913, anställdes den 18 mars 1943 vid statens bakteriologiska laboratorium. Hon tillträdde där den 1 juli 1961 en tjänst i lönegrad Be 3 (nu Co 1) som avdelningsföreståndare med professors tjänsteställning vid laboratoriets virologiska avdelning.

På egen begäran entledigades Fagraeus-Wallbom från tjänsten vid virologiska avdelningen den 1 januari 1965. Samma dag blev hon laborator i lönegrad Bo 1 (nu biträdande professor, Uo 22) i immunologi vid karolinska institutet. Sedan den 1 juli 1965 innehar hon jämsides därmed uppdrag som professor och avdelningsföreståndare vid laboratoriets immunologiska avdelning. På grund av detta uppdrag uppbär hon f. n. ett arvode av 1 731:65 kr. i månaden.

Fagraeus-Wallbom är i avlöningshänseende bättre ställd än avdelningsföreståndare, tillika professor vid laboratoriet. Däremot har hon det sämre i pensionshänseende. Hennes pension bestäms efter den lönegrad som gäller för hennes tjänst som biträdande professor vid karolinska institutet.

Styrelsen för *statens bakteriologiska laboratorium* har i skrivelse den 10 december 1968 begärt att pensionslönen för Fagraeus-Wallbom får höjas till belopp som svarar mot månadslön enligt lönegrad Co 1. Styrelsen finner höjningen motiverad av olika omständigheter, främst att pensionslönen för laboratoriets övriga avdelningsföreståndare med jämförbar ställning bestäms efter sistnämnda lönegrad.

Föredraganden. Fagraeus-Wallbom innehade under två och ett halvt år ordinarie tjänst (nu lönegrad Co 1) som avdelningsföreståndare med professors tjänsteställning vid laboratoriets virologiska avdelning. Laboratoriets ledning bedömde det lämpligt att hon lämnade den tjänsten för att tillträda den tjänst och det uppdrag som hon innehar nu. Jag finner skäl kunna tala för att anställningsbytet inte skall medföra försämrade pensionsförmåner och föreslår därför att hon vid samtidig avgång från nuvarande två tjänster får rätt till pensionsförmåner som om hon fortfarande innehade den tidigare tjänsten vid virologiska avdelningen.

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att besluta om den pensionsförbättring för Fagraeus-Wallbom som jag nu har förordat.

E. Kamreraren Elly Ljungström

Elly Ljungström, som är född den 1 juli 1904, har varit fortlöpande anställd vid Ericastiftelsen fr. o. m. den 1 november 1946. Under hela den tiden har hon arbetat med samma slags uppgifter, främst bokföring, kassagöromål och löneuträkningar. Hennes tjänstgöring har härunder avsett två tredjedelar av heltid. Särskilt senare år har hon sysselsatts under ytterligare tid, dock utan att få betalt härför.

Ljungström uppnådde pensioneringsperiodens nedre gräns den 31 juli 1969. Hon kunde då författningsenligt tillgodoräkna sin tjänstgöringstid fr. o. m. den 1 juli 1959 som tjänstår i pensionshänseende efter avdrag med 21 månader. Efter evalvering till heltid utgör den tillgodoräkningsbara tjänstetiden 5 år 6 månader 20 dagar. Härav kan dock 2 år 2 månader räknas bara om engångsavgift erläggs. Den tjänstgöring som hon har fullgjort före den 1 juli 1959 får inte beaktas vid bestämmande av antalet tjänstår.

Ericastiftelsen har i skrivelse den 21 februari 1969 hemställt att Ljungström får som tjänstår i pensionshänseende tillgodoräkna tiden för sin tjänstgöring vid stiftelsen före den 1 juli 1959.

Statens personalpensionsverk erinrar i yttrande den 27 mars 1969 att sistnämnda tjänstgöringstid inte kan beaktas författningsenligt. Av principiella skäl och med hänsyn till konsekvenserna anser sig pensionsverket inte böra tillstyrka att man vidtar åtgärder för att tillmötesgå *Ericastiftelsens* hemställan.

Föredraganden. Enligt 3 § 1 mom. b andra stycket kungörelsen (1959: 289) om avgifter m. m. beträffande vissa i statens allmänna tjänstepensionsreglemente avsedda anställningar (omtryckt 1963: 375) får i ett fall som det förevarande tid för avkortad tjänstgöring inte beaktas vid beräkning av tjänstår för pensionsförmån. Ljungströms pension kommer alltså att bestämmas utan beaktande av den tjänstgöring som hon har fullgjort under tiden den 1 november 1946—den 30 juni 1959, om man inte för hennes del gör undantag från nämnda bestämmelser.

Ett sådant undantag förtjänar att övervägas. *Ericastiftelsens* huvudsakliga verksamhet utgörs av psykisk hälsovård bland barn och ungdom samt av undervisning och forskning. Stiftelsen åtnjuter statsbidrag fr. o. m. budgetåret 1938/39. Enligt överenskommelse mellan staten och Stockholms stad svarar staten för ca 45 % och staden för ca 55 % av stiftelsens kostnader enligt fastställd stat. Ljungströms tjänstgöringstid före den 1 juli 1959 skulle, oavsett att den innebär avkortad tjänstgöring, ha kunnat beaktas vid tjänstårsberäkning, om stiftelsens verksamhet hade finansierats antingen helt av statliga eller helt av kommunala medel. Den omständigheten att både statliga och kommunala medel tas i anspråk för verksamheten bör enligt min mening inte medföra sämre pension för henne. Jag förordar därför att Ljungström får tillgodoräkna tjänstgöringstiden den 1 november 1946—den 30 juni 1959 med två tredjedelar efter evalvering till heltid. Ett bifall härtill innebär vidare att tidigare angivet avdrag med 21 månader inte behöver göras. Jag förutsätter härvid att erforderliga engångsavgifter erläggs.

Riksdagens bemyndigande förutsätts för att genomföra vad jag nu har förordat. Sådant bemyndigande bör inhämtas.

F. Kaptenen Nils Öberg

Kaptenen i flygvapnets reserv Nils Öberg, som är född den 20 maj 1917, har innehaft anställning på aktiv stat åren 1942—1944, anställning i reserv åren 1944—1960, anställning för frivillig tjänstgöring vid försvaret åren 1960—1962 och förnyad anställning på aktiv stat åren 1962—1967. Han har fullgjort flygtjänstgöring och därvid fortlöpande uppburit flygtillägg tiden den 18 november 1953—den 30 september 1967 och en sammanlagd tid av omkring fyra år dessförinnan. Den sammanlagda tiden för hans flygtjänstgöring utgör alltså drygt 17 år.

Under hänvisning till bilagan till statens pensionslöneförordning (1959: 286) (ändrad senast 1969: 456) har Öberg i skrivelse den 15 september 1969 begärt att för höjd pensionslön få beakta den flygtjänstgöring han fullgjort under åren 1944—1960.

Chefen för flygvapnet och försvarets civilförvaltning, som avgivit yttrande i ärendet den 16 oktober 1969 respektive den 7 november 1969, anser det skäligt att Öbergs ansökan bifalls.

Statens personalpensionsverk har i yttrande den 18 december 1969 meddelat att pensionsverket inte kunnat för höjd pensionslön beakta den tid före den 1 juli 1960 då Öberg har fullgjort flygtjänstgöring under anställning i reserven. Hans pensionslön har därför inte kunnat höjas med hänsyn till uppburna flygtillägg under sådan anställning före sistnämnda dag. Vid bestämmande av pensionslönen har pensionsverket sålunda kunnat beakta bara 9 år 6 månader av de drygt 17 år, under vilka han har fullgjort flygtjänstgöring. Pensionsverket anser dock att det är rimligt att pensionen bestäms med tillämpning av sådan högre pensionslön som avses i ansökningen.

Föredraganden. Öberg har under drygt 17 år fullgjort flygtjänstgöring med rätt till flygtillägg men uppfyller likväl inte förutsättningarna för höjning av pensionslönen eftersom tjänstgöringen ej under minst tio år fullgjorts i anställning som tillhör SPR-området. En förbättring av hans pension framstår som skälig med hänsyn till den avsevärt långa tid under vilken han sammanlagt har fullgjort flygtjänstgöringen. Jag har inhämtat att man inte torde behöva räkna med något liknande fall.

Jag förordar på anförda skäl att Öbergs pension får bestämmas som om hans flygtjänstgöring under anställning i reserven fullgjorts i anställning av det slag som avses i SPR.

VII. Ändrade grunder för gratifikation

Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1960: 151, SU 143, rskr 323) kan Kungl. Maj:t under vissa förutsättningar bevilja pension åt statlig arbetstagare som har fullgjort halvtidstjänstgöring under sammanlagt lägst tio

är men inte blivit underkastad SPR. I regel är det härvid fråga om arbetstagare som antingen har varit överårig när SPR annars skulle ha tillämpats eller i anställningen har uppburit arvode som inte svarar mot månadslön enligt statlig löneplan. Pension kan också beviljas efterlevande efter sådan arbetstagare.

Uppgår tiden för anställning med minst halvtidstjänstgöring till sammanlagt mindre än tio men lägst fem år, kan Kungl. Maj:t med stöd av samma bemyndigande tillerkänna arbetstagare ett engångsbelopp som gratifikation. Detta belopp bestäms enligt regeln en femtedel av pensionslönen för varje helt anställningsår. Härvid evalveras deltid till heltid.

F. d. städerskorna Karin Moberg och Thyra Rogalin har i skrivelse den 25 augusti 1967 resp. den 19 december 1969 ansökt om gratifikation. Båda har varit anställda i statlig tjänst mycket länge men deras arbetstid har understigit halvtid, eftersom man inte kunnat bereda dem ytterligare sysselsättning.

Föredraganden. Kungl. Maj:t har tillerkänt Moberg en gratifikation på 1 500 kr. genom beslut den 24 oktober 1969 och Rogalin en gratifikation på 1 600 kr. genom beslut den 23 januari 1970. Vad sålunda förekommit har jag ansett böra bringas till riksdagens kännedom.

Det kan även i andra fall hända att arbetstagare har haft långvarig stats-tjänst men med hänsyn till sysselsättningsgraden inte uppfyller de förutsättningar för pension som riksdagen har fastställt. För beslut om pension i särskild ordning bör liksom hittills ställas krav på halvtidstjänstgöring under minst tio år. Däremot synes skäl kunna tala för att arbetstagare i här avsedda fall tillerkänns en gratifikation vid sin avgång. Härvid bör förutsättas att arbetstiden inte väsentligt understigit halvtid.

Som nämnts bestäms gratifikationerna efter regeln en femtedel av pensionslönen för varje helt anställningsår. Jag finner nuvarande gratifikationsbelopp väl låga och förordar att de höjs. En lämplig avvägning synes vara att de bestäms efter regeln en tredjedels pensionslön för varje helt anställningsår. Vid beräkningen av sådant år bör deltid evalveras till heltid.

Kungl. Maj:t bör utverka bemyndigande av riksdagen att besluta om gratifikation efter de ändrade grunder som jag har förordat i det föregående.

VIII. Uppräkning av vissa statliga skadeståndslivräntor

1967 års riksdag beslöt om uppräkning och värdesäkring av trafiklivräntor och yrkesskadelifvräntor för tiden fr. o. m. den 1 januari 1968 (prop. 1967: 137, L¹U 58, rskr 340 och prop. 1967: 147, L²U 68, rskr 401).

Statliga skadeståndslivräntor, varmed här avses andra än sådana som är

att anse som trafiklivräntor eller som faststälts enligt grunderna för lagstiftning om yrkesskadeförsäkring, omfattades emellertid inte av nämnda beslut. Det ansågs befogat att också de statliga skadeståndslivräntorna förbättrades. En slutlig reglering av dem ansågs dock inte möjlig utan en ingående utredning om vilket av riks försäkringsverkets båda alternativa förslag i frågan som var mest lämpligt.

Kungl. Maj:t utverkade bemyndigande av 1968 års riksdag att besluta om en provisorisk förbättring av de statliga skadeståndslivräntorna (prop. 1968: 95, SU 112, rskr 262). Med stöd av bemyndigandet meddelade Kungl. Maj:t den 4 oktober 1968 bestämmelser, enligt vilka livräntorna höjdes med 25 % om skadan inträffat år 1961 eller tidigare, med 20 % om skadan inträffat något av åren 1962—1964 och med 10 % om skadan inträffat något av åren 1965—1967. Bestämmelserna gäller tiden fr. o. m. den 1 januari 1968 tills vidare.

Senare tillkallades en särskild utredningsman¹ för att göra den nödvändiga utredningen. Våren 1969 var utredningen ännu inte färdig. Det fanns då följaktligen inte förutsättningar att ta upp frågan om en slutlig reglering av de statliga skadeståndslivräntorna. Kungl. Maj:t utverkade därför bemyndigande av 1969 års riksdag att besluta om en provisorisk uppräknings av dessa (prop. 1969: 79, SU 91, rskr 220). De bestämmelser som meddelades den 18 juli 1969 med stöd av bemyndigandet innebär att livräntorna uppräknas i anslutning till bestämmelserna om värdesäkring av yrkesskadslivräntorna. Vid uppräkningsen skall man beakta förhållandena vid den tidpunkt då skadeståndslivräntan fastställdes. Uppräkningsen gäller för tiden den 1 januari 1969—den 30 juni 1970.

Föredraganden. Den särskilda utredning som ansetts nödvändig för en slutlig reglering av de statliga skadeståndslivräntorna är nu färdig. Utredningsmannens förslag remissbehandlas f. n. Eftersom remissinstansernas yttranden måste avvaktas, är det inte möjligt att få ett förslag till den avsedda regleringen färdigt i så god tid att riksdagen kan besluta därom under sin vårsession. Jag räknar emellertid med att riksdagen skall kunna ta ställning till frågan under höstsessionen. I avvaktan härpå bör de provisoriska bestämmelserna i Kungl. Maj:ts beslut den 18 juli 1969 gälla även för tiden efter den 30 juni 1970 och tills vidare.

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att besluta om uppräknings av här avsedda statliga skadeståndslivräntor.

¹ T. f. byrådirektören G. Sprang

IX. Skadeståndslivräntor åt vissa personer

A. Gunnar Estebo

Gunnar Estebo, som är född den 14 september 1915, fullgjorde militär-tjänstgöring under år 1941. För viss läkarundersökning följde han med en sjuktransport till en sjukstuga omkring fem mil från förlägningsplatsen. Under transporten dit och även under återresan satt han på ett lastbilsflak, i stort sett oskyddad. Till följd av den långa vistelsen utomhus och den kyla som då rådde ådrog han sig en köldskada i ena handen samt en infektion som senare utvecklades till lungsjukdom. Skadan och sjukdomen medförde sådana psykiska påfrestningar att de gav honom bestående nervösa besvär.

Riksförsäkringsanstalten tillerkände Estebo livränta på grund av handskadan enligt förordningen (1927: 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Sådan livränta utgick för tidsperioderna den 16 juli 1941—den 30 juni 1946 och den 17 januari 1950—den 16 januari 1953. Vidare uppbar han för tiden den 1 juli 1946—den 16 januari 1952 livränta på grund av lungsjukdomen enligt grunderna i nämnda förordning.

Genom dom den 7 november 1951 förpliktade Stockholms rådhusrätt staten att på grund av köldskadan utge till Estebo bl. a. ersättning för förlorad arbetsförtjänst för tiden den 1 juni 1941—den 31 maj 1950 samt viss livränta för tiden därefter. Staten tillerkändes rätt till avdrag för vad Estebo hade uppburit eller kunde komma att uppbara i motsvarande ersättning från riksförsäkringsanstalten.

Mot domen fullföljde Estebo och staten talan i Svea hovrätt. Med ändring av rådhusrättens dom i huvudsaken förpliktade hovrätten genom laga-kraftvunnen dom den 18 december 1953 staten, som prövades skyldig att gottgöra Estebo för köldskadan, skadorna på grund av lungsjukdomen och de nervösa besvären, att utge till honom bl. a. en årlig livränta med 3 000 kr. för tiden fr. o. m. den 1 juni 1950 till 67 års ålder och med 1 500 kr. för hans därefter återstående livstid. Livräntan skall enligt domen utbetalas kvartalsvis i efterskott. Staten tillerkändes samma principiella rätt till avdrag som gällde enligt rådhusrättens dom.

I skrivelse den 9 januari 1969 har Estebo ansökt om höjning av sin skadeståndslivränta eller, alternativt, om hel gottgörelse för den arbetsförtjänst som han förlorat genom skadorna.

Försvarets civilförvaltning har den 14 februari 1969 beslutat om höjning av Estebos skadeståndslivränta — 750 kr. i kvartalet — med 25 % enligt Kungl. Maj:ts brev den 4 oktober 1968 om ersättning av statsmedel till förbättring av vissa skadeståndslivräntor. Beslutet gäller för tiden fr. o. m. den 1 januari 1968.

Kungl. Maj:t fann enligt beslut den 29 maj 1969 ej skäl att då besluta om en särskild förbättring av Estebos skadeståndslivränta och lämnade därför hans ansökan utan åtgärd. Härvid beaktades att Estebo skulle komma att få sin livränta förbättrad enligt de bestämmelser om ytterligare uppräknings av vissa statliga skadeståndslivräntor som avsågs att meddelas inom en nära framtid.

Försvarets civilförvaltning har senare beslutat om uppräknings av Estebos skadeståndslivränta enligt de sålunda aviserade bestämmelserna, vilka meddelades den 18 juli 1969. Livräntan beräknas utgå med 1 038 kr. för andra kvartalet 1970.

Föredraganden. Staten har genom lagakraftvunnen dom befunnits skyldig att utge skadestånd till Estebo för handskadan, skadorna på grund av lungsjukdomen och de nervösa besvären.

En särskild utredningsman har upprättat förslag till slutlig reglering av vissa statliga skadeståndslivräntor. Estebos livränta är av samma slag som dessa. Som jag tidigare har meddelat räknar jag med att riksdagen skall kunna ta ställning till frågan om en sådan reglering under höstsessionen.

Med hänsyn till Estebos situation, som jag finner ömmande, anser jag det angeläget att ett beslut om reglering av hans skadeståndslivränta meddelas utan dröjsmål. Jag föreslår att livräntan framdeles utgår månadsvis i efterskott och bestäms till ett belopp som inklusive höjning enligt Kungl. Maj:ts nämnda brev den 4 oktober 1968 och viss ytterligare höjning utgör 407 kr. i månaden för tiden t. o. m. den månad, varunder han fyller 67 år, och hälften av nämnda belopp för tiden därefter. Jag förutsätter härvid att det skall finnas samma principiella rätt till avdrag från Estebos livränta som enligt nämnda dom och att den uppräknings av vissa statliga skadeståndslivräntor som har föreslagits av mig under VIII inte skall gälla denna livränta. Den höjning av livräntan som inträder vid bifall till mitt nu framlagda förslag bör med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter gälla för tiden fr. o. m. den 1 januari 1968. Livräntans belopp för år 1968 bör dock utgöra 387:50 kr. i månaden. I samband med avgivande av förslag till slutlig reglering av de statliga skadeståndslivräntorna kommer jag på nytt att ta upp frågan om livräntans belopp för tiden fr. o. m. den 1 januari 1971.

B. F. d. slussvakten Lennart Wallgren

Lennart Wallgren, som är född den 29 december 1918, ådrog sig år 1957 en skada i högra knäet genom olycksfall under arbete som slussvakt hos Göta Kanalbolag.

Staten är skyldig att utge skadestånd till Wallgren för skadan. Skadeståndsersättning till honom har reglerats enligt avtal och domar samt enligt beslut av Kungl. Maj:t för tiden t. o. m. den 31 mars 1969.

Frågan om fortsatt skadestånd underställdes 1969 års riksdag genom

prop. 1969: 79. I propositionen uttalades att storleken av det framtida inkomstbortfall som hade orsakats av knäskadan inte kunde bedömas med sådan säkerhet att skadeståndet borde slutligt regleras redan då. Den förutsatta regleringen borde alltså gälla bara tills vidare. Förslag lades därför fram om en skadeståndslivränta med ett grundbelopp av 410 kr. i månaden för tiden fr. o. m. den 1 april 1969 tills vidare. I propositionen räknades därvid med att livräntan skulle uppräknas i samma mån som andra liknande skadeståndslivräntor och samordnas med yrkesskadelivränta som utgår på grund av skadan. Samordningen skulle ske så, att skadeståndslivräntans grundbelopp minskades med yrkesskadelivräntans belopp utan tillägg enligt lagen (1967: 919) om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m. m.

1969 års riksdag beslöt (SU 91, rskr 220) om skadeståndslivränta åt Wallgren enligt förslaget i nämnda proposition. Bestämmelser om skadeståndslivränta till honom för tiden den 1 april 1969—den 30 juni 1970 meddelades den 13 juni 1969. Livräntans belopp är nu 252 kr. i månaden efter höjning enligt Kungl. Maj:ts brev den 4 oktober 1968 om ersättning av statsmedel till förbättring av vissa statliga skadeståndslivräntor samt Kungl. Maj:ts brev den 18 juli 1969 om uppräknings av vissa statliga skadeståndslivräntor.

Riksförsäkringsverket har fått i uppdrag att utreda frågan om reglering på längre sikt av skadeståndet till Wallgren. Verket, som nu slutfört utredningen, har redovisat resultatet och lagt fram därav betingade förslag i skrivelse den 4 februari 1970.

I skrivelsen upplyser riksförsäkringsverket att Wallgren i november 1969 ansökte hos försäkringskassa om förtidspension enligt lagen om allmän försäkring. Han uppgav därvid att han var invalidiserad av knäskadan, ryggbesvär och ständig huvudvärk. Han hade på grund av försämrat hälsotillstånd måst upphöra med förvärvsarbete år 1968 och hade inte haft någon inkomst av sådant arbete år 1969. Enligt ett läkarintyg som bifogats ansökan ansåg han sig arbetsoförmögen på grund av ökad värk i det skadade högra knäet samt tilltagande värk i ländryggen, nacken och huvudet. Röntgenundersökning av ryggen visade förändringar i hals- och ländregionerna. Röntgenundersökning av knälederna visade en mycket oregelbunden ledytta på högra knäskålen men i övrigt inga skador. Den läkare som utfärdat intyget ansåg att arbetsprövning, eventuellt placering i skyddad sysselsättning, kunde komma i fråga. Försäkringskassan kommer att föranstalta om psykiatrisk undersökning för bedömning av arbetsvårds- och pensionsfrågorna.

Enligt vad riksförsäkringsverket vidare anför har dess läkare funnit att den invaliditetsgrad — 35 % — som beräknats för yrkesskadelivräntan inte bör ändras. Följderna av skadan i förening med andra hälsorubbningar gör det enligt verket ytterst osannolikt att Wallgren åter kan arbeta.

Riksförsäkringsverket anser sig inte kunna bedöma i vad mån Wallgren nu skulle kunna få arbetsinkomster, om han inte hade ådragit sig knäskadan. Den ohälsa, som drabbat honom men betingats av andra omständig-

heter, skulle enligt ämbetsverket med all sannolikhet ha gjort honom oförmögen till fysiskt krävande arbete. Sviterna efter skadan torde emellertid avsevärt ha begränsat hans möjligheter till sysselsättning i annat arbete.

Riksförsäkringsverket finner att Wallgren nu bör tillerkännas livsvarig skadeståndslivränta. En höjning av grundbeloppet, förslagsvis till 500 kr. i månaden, synes ämbetsverket skälig med hänsyn till omständigheterna. Värdesäkringstillägg bör utgå enligt reglerna för sådana skadestånd av statsmedel som inte omfattas av bestämmelserna om trafikskadestånd.

Föredraganden. När frågan om skadestånd åt Wallgren behandlades av 1969 års riksdag, kunde storleken av det framtida inkomstbortfall, som hans knäskada kunde orsaka, inte bedömas med sådan säkerhet att skadeståndet då borde regleras slutgiltigt. Riksdagen beslöt därför om skadestånd endast för tiden fr. o. m. den 1 april 1969 tills vidare. Riksförsäkringsverkets utredning utvisar att det är mindre troligt att han för framtiden kan påräkna inkomster av arbete. Beslut om livsvarig skadeståndslivränta bör därför meddelas nu och gälla för tiden fr. o. m. den 1 juli 1970.

Jag delar riksförsäkringsverkets uppfattning att det finns skäl för en höjning av skadeståndslivräntan. Den höjning av livräntans grundbelopp med 90 kr. i månaden, som verket har föreslagit, synes mig väl avvägd. Jag förordar sålunda att Wallgren tillerkännas skadeståndslivränta med ett grundbelopp av 500 kr. i månaden. Jag räknar emellertid med att grundbeloppet skall sättas ned till hälften för tiden fr. o. m. månaden efter den, varunder han fyller 67 år.

Skadeståndslivräntan bör samordnas med yrkesskadelivräntan enligt hitillsvarande grunder. Skadeståndslivräntans grundbelopp bör alltså minskas med yrkesskadelivräntans belopp utan tillägg enligt lagen (1967: 919) om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m. m. Det sålunda reducerade grundbeloppet höjs med 25 % enligt Kungl. Maj:ts nämnda brev den 4 oktober 1968.

Om riksdagen bifaller detta förslag och förslaget under VIII om uppräknings av vissa statliga skadeståndslivräntor, kommer Wallgren att bli berättigad till en skadeståndslivränta vars belopp vid nuvarande basbeloppsnivå utgör 378 kr. i månaden för tiden t. o. m. den månad, varunder han fyller 67 år.

Skadeståndslivräntan åt Wallgren bör bekostas från inkomstititeln Pensionsmedel m. m.

X. Ändrade bestämmelser om rätt till förmån enligt reglementet angående statens grupplivförsäkring och om överprövning av beslut som rör försäkringen

Enligt reglementet (1962: 698) angående statens grupplivförsäkring (omtryckt 1965: 24, ändrat senast 1969: 829) föreligger med visst undantag rätt till försäkringsbelopp, om vissa villkor som föreskrivs i reglementet är uppfyllda. Beslut i ärenden om grupplivförsäkring meddelas av statens grupplivnämnd eller, i den omfattning nämnden bestämmer, av statens personalpensionsverk. Besvär över beslut av pensionsverket i försäkringsärende prövas av grupplivnämnden. Tvist med anledning av grupplivnämndens beslut i sådant ärende hänskjuts till avgörande av skiljemän och får inte prövas i annan ordning.

Grupplivreglementets bestämmelser om villkoren för rätt till ersättning och om prövning av tvister utformades ursprungligen efter mönster av motsvarande bestämmelser som då gällde för *Arbetsmarknadens Försäkringsaktiebolag (AFA) år 1963*. Sistnämnda bestämmelser, som därefter har ändrats vid flera tillfällen, innebär nu följande. AFA är i vissa fall inte obligatoriskt skyldigt att betala ersättning utan avgör ärendet efter skälighetsprövning med beaktande av de särskilt angivna omständigheter som påverkar frågans bedömning. På detta sätt avgörs frågor om *dels* försäkringskydd under tid, då arbetstagare är tjänstledig eller permitterad eller kvarstår i arbete efter 67 års ålder, och *dels* anspråk på försäkringsbelopp av eller efter ogift kvinna som har bott tillsammans med arbetstagaren (s. k. sammanboende ogift kvinna).

Tvister i diskretionära ärenden avgörs av en nämnd som AFA:s styrelse har tillsatt. Nämnden har två ledamöter, den ene representant för Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF) och den andre för Landsorganisationen i Sverige (LO). Är ledamöterna inte ense, adjungeras en opartisk sakkunnig som har utslagsröst. Tvister i andra ärenden än de nu nämnda avgörs av en permanent skiljenämnd som består av fem ledamöter. Av dessa utses två av SAF, två av LO och en, som även är ordförande, av de båda organisationerna gemensamt.

Bestämmelserna för försäkring i Kommunernas Försäkringsaktiebolag (KFA) innehöll tidigare samma villkor för rätt till ersättning och samma skiljedomsklausul som statens grupplivreglemente men har ändrats på senare tid. Efter förebild från AFA:s försäkring men i ökad omfattning har förmåner från den kommunala grupplivförsäkringen gjorts beroende av skälighetsbedömning. På detta sätt prövas frågor om *dels* försäkringskydd när arbetstagaren inte varit fullt arbetsför och på grund därav vid fränfallet haft rätt till socialförsäkringsförmån, varit frånvarande från

arbetet på grund av sjukdom eller olycksfall utan att arbetsoförmåga kunnat vederbörligen styrkas, fyllt 67 år eller varit bosatt utomlands, *dels* försäkringskydd efter anställnings upphörande när det gjorts gällande men inte kunnat vederbörligen styrkas att den avlidne varit arbetsoförmögen på grund av sjukdom (motsvarande) eller varit arbetsökande, *dels* anspråk på försäkringsbelopp som *antingen* avser makeförsäkring när maken avlidit efter arbetstagaren men på grund av olycksfall m. m. som orsakat bådas död *eller* framställts av eller efter s. k. sammanboende ogift kvinna eller framställts för sent *och dels* vissa inskränkningar i rätten att förfoga över försäkringen.

Beslut i frågor om den kommunala grupplivförsäkringen meddelas av KFA. Avser beslutet fråga, som inte innefattar skälighetsprövning, kan det överprövas men bara genom skiljeförfarande. För detta ändamål finns en permanent skiljenämnd med sju ledamöter. Av dem utses tre av kommunförbund, tre av personalorganisationer samt en, som även är ordförande, av övriga ledamöter. Beslut i diskretionära ärenden kan enligt sin natur inte prövas av domstol. Nämnden fungerar som rådgivningsnämnd vid KFA:s avgörande av sådana ärenden.

Man har sålunda infört en ny ordning för bedömning av ersättningsfrågor och prövning av tvister på den enskilda arbetsmarknaden och på det kommunala området. Som anledning till nyordningen har uppgivits att man funnit det onödigt kostsamt och alltför omständligt att i enskilda försäkringsfall hänskjuta tvist till skiljeförfarande enligt lagen om skiljemän.

De anförda olägenheterna med skiljeförfarandet har uppmärksammats också vid tillämpning av bestämmelserna i *statens grupplivreglemente*. På grund av de kostnader som är förenade med ett skiljeförfarande torde det i flera fall ha förekommit att efterlevande har avstått från att söka överprövning av grupplivnämndens beslut. Endast i ett fall har sådant förfarande ägt rum. Förlorande part — moder till den avlidne — fick i samband härmed ersättning av statsmedel för vad hon hade att betala till skiljemännen. Efter förslag i prop. 1968: 95 hade nämligen riksdagen den 27 maj 1968 (SU 112, rskr 262) bemyndigat Kungl. Maj:t att medge sådan ersättning.

I samma proposition aviserade föredragande statsrådet en utredning rörande olika möjligheter att ändra grupplivreglementets bestämmelser om förfarande vid försäkringstvister. Utredningen är nu färdig.

Vid undersökningen har man funnit att starka skäl talar för övergång till ett mera smidigt och mindre kostnadskrävande system för tvisters avgörande. Man föreslår att detta system utformas på följande sätt.

Grupplivreglementet bör ändras på sådant sätt att i vissa ärenden — samma som enligt de kommunala bestämmelserna — försäkringsgivaren inte blir obligatoriskt skyldig att utge ersättning. Frågan om betalning skall

utgå bör i stället bero på skälighetsbedömning. Beslut i dessa frågor bör meddelas av statens grupplivnämnd. Det avses att talan inte får föras mot sådant beslut. Den omständigheten, att rätten till försäkringsersättning inte är ovillkorlig utan beroende av en skönsmässig bedömning, medför vidare att frågan om ersättning endast undantagsvis torde kunna komma under domstols prövning.

Övriga ärenden prövas av statens personalpensionsverk som enda administrativa instans. Tvist med anledning av beslut i sådana ärenden avgörs av skiljenämnd som bildas av ledamöterna i grupplivnämnden. Beslut av pensionsverket får inte prövas i annan ordning.

Det förutsätts att grupplivnämnden skall bestå av ordförande och vice ordförande och dessutom tre representanter för vardera staten och de statsanställdas huvudorganisationer.

Föredraganden. Förslag har lagts fram till ändrade bestämmelser om rätt till förmån enligt reglementet angående statens grupplivförsäkring och om överprövning av beslut som rör försäkringen. Den föreslagna nya ordningen förefaller mig ändamålsenlig. Grupplivreglementet har tillkommit efter överenskommelse mellan staten och de statsanställdas huvudorganisationer. Överenskommelsen bör inte gärna tolkas av organ, t. ex. allmän domstol eller administrativ besvärsmyndighet, där de parter som träffat överenskommelsen inte är representerade. Jag förordar alltså att förslaget genomförs. De statsanställdas huvudorganisationer har förklarat att de inte har något att erinra häremot.

Som föreslagits bör statens grupplivnämnd bestå av ordförande och vice ordförande och dessutom tre representanter för vardera staten och nämnda huvudorganisationer. Det bör finnas ersättare för de ledamöter som är partsrepresentanter. Kungl. Maj:t bör förordna ledamöter och ersättare för bestämd tid. Härvid bör iakttas att de ledamöter, som representerar huvudorganisationerna, och ersättare för dem förordnas efter förslag av organisationerna och att ordförande och vice ordförande förordnas efter förslag av övriga ledamöter av nämnden.

Enligt den avsedda nya ordningen tillkommer det statens personalpensionsverk att i första hand företräda staten i ärenden angående statens grupplivförsäkring.

För att genomföra vad jag nu har förordat behövs det vissa ändringar i reglementet angående statens grupplivförsäkring. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra dessa ändringar.

XI. Ikraftträdande m. m.

Vad jag förordat i det föregående bör träda i kraft den 1 juli 1970, om jag ej angett annat.

XII. Hemställan

Under återopande av vad jag anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att

1. vidtaga de ändringar i statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) m. m. som föranleds av förslagen under I, III och IV,

2. befria skyddsvärnsföreningarna i Göteborg och Stockholm från viss avgiftsskyldighet enligt vad jag förordat under II,

3. besluta dels om pensionsrätt för hushållsläraren Maggie Lindqvist, dels om särskilda förmåner i andra liknande fall enligt vad jag förordat under V,

4. besluta om förbättrade pensionsförmåner *dels* för arbetstagare hos staten, vilka gått miste om befordran på grund av yrkesskada, *dels* för kaptenerna Björn Atterberg och Torsten Gebring samt andra arbetstagare som i motsvarande fall fullgjort flygtjänstgöring, *dels* för f. d. föreståndaren Elsa Branner, professorn Astrid Fagraeus-Wallbom, kamreraren Elly Ljungström och kaptenen Nils Öberg, allt enligt vad jag förordat under VI,

5. besluta om vissa gratifikationer i huvudsaklig anslutning till de grunder som jag förordat under VII,

6. besluta om uppräknning av vissa statliga skadeståndslivräntor enligt vad jag förordat under VIII,

7. besluta om skadeståndslivräntor åt Gunnar Estebo och f. d. slussvakten Lennart Wallgren enligt vad jag förordat under IX,

8. vidtaga de ändringar i reglementet (1962: 698) angående statens grupplivförsäkring som föranleds av förslaget under X.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Innehåll

	Sid.
I. Borttagande av avgifter till den statliga personalpensioneringen i vissa fall	2
II. Befrielse för skyddsvärnsföreningarna i Göteborg och Stockholm från viss avgiftsskyldighet	4
III. Vissa ändringar i SPR m. m.	
A. 11 § 1 mom. SPR	5
B. SPR och anslutande föreskrifter	6
IV. Pensionering av personal vid vissa institutioner m. m.	
A. Slottsstaten	6
B. Svenska institutet	7
C. Nordiska hälsovårdshögskolan	8
D. Stratomta inackorderingshem	9
E. Borås stadsteater	10
F. Riksinternatskolorna	12
G. Sveriges riksiddrottsförbund	12
V. Pensionsrätt för hushållsläraren Maggie Lindqvist, m. m.	15
VI. Förbättrade pensionsförmåner för vissa personer	
A. Vissa förutvarande arbetstagare hos statens järnvägar	16
B. Kaptenerna Björn Atterberg och Torsten Gebring	17
C. F. d. föreståndaren Elsa Branner	18
D. Professorn Astrid Fagraeus-Wallbom	20
E. Kamreraren Elly Ljungström	20
F. Kaptenen Nils Öberg	22
VII. Ändrade grunder för gratifikationer	22
VIII. Uppräkning av vissa statliga skadeståndslivräntor	23
IX. Skadeståndslivräntor åt vissa personer	
A. Gunnar Estebo	25
B. F. d. slussvakten Lennart Wallgren	26
X. Ändrade bestämmelser om rätt till förmån enligt reglementet angående statens grupplivförsäkring och om överprövning av beslut som rör försäkringen	29
XI. Ikraftträdande m. m.	31
XII. Hemställan	32